

Kaakkois-Suomen Liikenneturvallisuusfoorumi.
19.4.2016 Hamina
Mika Hatakka PsT, Antero Lammi KL, Liikenneopettaja

Nuorten asenteisiin vaikuttaminen

Asenteiden rooli liikennekäyttäytymisessä

Tienkäyttäjän tehtävä on monimutkainen ja monitasoinen. Tienkäyttäjän tavoitteiden ja suhtautumisen vaikutus on keskeinen. Tästä syystä tienkäyttäjien ongelmat eivät ole pelkästään taito-ongelmia, vaan myös riskipitoisten tavoitteiden ongelmia. Laajemmin voidaan ajatella osan liikenteen ongelmista johtuvan tienkäyttäjän suhtautumisesta esimerkiksi toisiin tienkäyttäjiin tai liikennesääntöihin. Tällaisten tekijöiden yhdistelmää kutsutaan usein asenteiksi. Ne voivat olla liikenteen turvallisuuden kannalta positiivisia tai negatiivisia.

Koska tavoitteisiin ja suhtautumiseen liittyvät asiat ovat tärkeitä, niihin pitää pyrkiä vaikuttamaan koulutuksessa. Tämän puolestaan tulisi vaikuttaa myös käytettäviin menetelmiin. Opittuihin ja osin asenteisiin perustuviin toimintatapoihin ei voi vaikuttaa ainoastaan oikean toiminnan harjoittelulla. Tarvitaan monipuolisia menetelmiä.

Voidaan ajatella, että esimerkiksi ylinopeudella ajamiseen vaikuttavat monet tekijät. Tiettyssä tilanteessa liikenneturvallisuuteen myönteisesti suhtautuva ihminen saattaa ajaa ylinopeutta, kun jokin voimakkaampi tavoite voittaa. Esimerkiksi kun on tärkeää ehtiä ajoissa töihin, vaikka on lähtenyt myöhässä.

Asenteet, mitä ja miksi?

Asenteet koostuvat kolmesta tekijästä, tunteista, tiedosta ja asenteen kohteeseen liittyvistä toimintamalleista. Yksi osuva asenteen määritelmä on Gordon Allportin 1954 esittämä "Asenne on opittu taipumus ajatella, tuntea ja käyttäytyä erityisellä tavalla tiettyä kohdetta kohtaan". Näiden tekijöiden lisäksi asenteeseen liittyy aina jonkinlainen arviointi, jossa asenteen kohdetta arvioidaan positiivinen/negatiivinen -akselilla. Sosiaaliset normit vaikuttavat voimakkaasti asenteen ja käyttäytymisen väliseen suhteeseen. Erityisesti nuorilla sosiaalinen paine tai kuvitellut sosiaaliset odotukset saattavat muokata käyttäytymistä jopa enemmän kuin oma ajattelu ja asenteet.

Ihminen käyttää asenteita arkipäivän elämässä. Asenteet jäsentävät maailmaa ja yksinkertaistavat sitä. Tällä tavoin asenteet helpottavat päätöksenteossa. Asenteet ovat elämän mittaisen oppimisen tulos.

Asenteisiin vaikuttaminen

Usein esitetään ajatus pelkoviestinnän käytöstä liikenneturvallisuuden parantamiseksi. Tehokas pelkoviesti saa kuulijan ajattelemaan seuraavia tekijöitä: "Uhka on olemassa ja huomattava", "Uhka koskee minua", "Uhan välttämiseksi on olemassa tehokas tapa" ja "Minä pystyn välttämään uhan". Yksinkertaisen pelkoviestin esittämisellä näitä ajatuksia helposti synny. Pelkoviestin torjuntaan on useita keinoja eikä yksinkertainen pelottelutekniikka ei toimi. Mikäli pelon herättämistä käytetään apuna, olennaista on viestin käsittely. Materiaalin rajuutta lisäämällä vaikutusta ei voi parantaa.

Asenteisiin vaikuttaminen on pitkäjänteistä työtä ja vaatii monipuolisia menetelmiä. Menetelmistä on myös tietoa, mutta ne eivät ole välttämättä liikennekäyttäytymiseen vaikuttamisessa olleet riittävästi esillä. Tehokkaita keinoja ovat esimerkiksi kokemuksellinen oppiminen, itsereflektion tai itsearviointin käyttö, aktiiviset opetusmenetelmät, palautteellisuuden kehittäminen ja tunneprosessien käyttö oppimisen tukena.

Perinteinen tiedon jakaminen ei kuitenkaan ole turhaa. Myönteisenkin asenteen taustalla pitää olla oikeaan toimintaan ohjaava tieto ja taito.